

Дудик Н. Т.

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС У СФЕРІ ОСВІТИ ЯК НАГАЛЬНА ВИМОГА СУЧАСНОСТІ

Глобалізаційні та інтеграційні процеси висувають нові вимоги до освіти, зумовлюють необхідність кардинальних змін в її змісті, спрямованості, формах організації та фінансування. Перед вищою освітою сьогодні стоїть завдання створення умови для підготовки інноваційно-орієнтованих фахівців, які були б здатні забезпечити у перспективі прискорений розвиток високотехнологічних галузей з високим експортним потенціалом. Проблемам інноваційної діяльності в освітній сфері було присвячено чимало досліджень провідних вчених, серед яких Л. Ващенко, О. Козлова, Н. Артикуца, М. Поташник, О. Арламов, М. Бургін, Н. Юсуфбекова, М. Кларіна, А. Хуторський, Т. С. Яровенко та інші.

Слово "інновація" вперше почало використовуватися у 18 ст. на рівні побутового мовлення для означення чогось нового, що випередило час. Пізніше у 19 ст. його вводять до понятійної системи наукового знання. У педагогіці поняття "інновації" набуває поширення у 20 ст. В період інноваційного сплеску, характерного для практичної педагогіки 90-х років, та посилення інноваційної стратегії розвитку освіти на поч. XXI ст. категорія інноваційного розвитку освіти набуває особливої ваги в освітніх реформах та соціально-економічному поступі країни.

Згідно з латинським походженням "novatio" означає оновлення або зміни. Оскільки слово "novatio" утворено від "novo" (оновлюю), то нерідко його розглядають як синонім поняття "нововведення". Однак смислова якість обох дефініцій різна: перша вказує на статику, друга – рух і дію. Отже, "новацію" необхідно розглядати як ідею, що є новою для конкретної особи і тому дає підстави розглядати її як суб'єктно детерміноване явище. Сутнісними ознаками поняття "новація" є те, що воно створене вперше і несе в собі нову ідею, засіб, техноло-

гію; поєднує в собі одночасно традиційне та кардинально нове, що у взаємозв'язку доповнює попередні знання [2].

Освітні інновації стосуються системи освіти, її структур, освітніх процесів, що в ній відбуваються, тому спрямовані на реалізацію цілей і задач освітнього рівня – поліпшення якості освіти, освітніх послуг. Вони охоплюють всі сторони й процеси, пов'язані з її цією системою та її структурами. Це управлінські, організаційні, економічні, соціальні, культурні, наукові, педагогічні, психолого-педагогічні аспекти й проблеми в освіті [1].

Проблема інноватики в національній освітній системі активізувалася після набуття Україною незалежності, що було викликано наступними чинниками:

- нові соціально-економічні перетворення обумовили необхідність корінних змін в організації системи освіти, методології і технології організації педагогічного процесу в навчальних закладах різного типу і потребу підготовки нової когорти науково-педагогічних та педагогічних кадрів;

- посилилася тенденція гуманітаризації змісту освіти, з'явилися нові навчальні дисципліни та стрімко виросла потреба в викладачах, які б змогли забезпечити творчий, інноваційний підхід до реалізації цих тенденцій;

- на відміну від умов жорсткої регламентації змісту і організації навчального процесу в оновлюваній національній школі викладач отримав можливість творення власної педагогічної лабораторії, що, безперечно, вимагає набуття досвіду інноваційної діяльності;

- входження навчальних закладів у ринкові відносини викликає конкуренцію між державними і недержавними ВНЗ, надає можливість молодій людині навчатися там, де інноваційний потенціал та якість отриманої освіти вищі, що стимулює навчальні заклади до запровадження інновацій [4].

Сутністю інноваційних процесів в освіті є, по-перше, проблема вивчення, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду і, по-друге, проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки у практику. Ці дві проблеми мають вирішуватися інтегровано. Проте проблема освітньої інноватики знаходиться у стані розробки. Цьому сприяє загострення супереч-

ностей між фундаментальними науковими знаннями і складність їх практичного використання, між фазою створення і його досвідного впровадження як інноваційного.

Слід зазначити, що у вищій школі протягом століть традиційно домінувала спочатку лекційна, а потім лекційно-практична методика навчання. У традиційному навчанні увага акцентувалася на запам'ятовуванні і відтворенні інформації. Однак кінець 20 ст. охарактеризувався революційними соціально-економічними, інформаційними трансформаціями, які створили потребу розвитку творчого мислення студента, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності у мінливому соціальному середовищі. Слід звернути увагу на те, що особливістю сучасної системи освіти є співіснування традиційних та інноваційних технологій навчання. Як зазначає Туркот Т.І., в Україні є відчутна тенденція до традиціоналізму, а це не забезпечує в повній мірі сучасних вимог до випускників ВНЗ. Саме тому нагальною потребою постає потреба широкого впровадження інновацій у навчальний процес. Туркот Т.І. акцентує увагу на тому, що власне терміни "традиційне" та "інноваційне" навчання, а також ідея їх альтернативності були запропоновані групою вчених у доповіді Римського клубу в 1978 році. Ця доповідь привернула увагу світової наукової спільноти до факту неадекватності принципів і методів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості та розвитку її пізнавальних можливостей. Доповідь викликала значний резонанс в освітньому середовищі, що стало поштовхом до розробки і упровадження в педагогічний процес ВНЗ інноваційних технологій.

При використанні інноваційних технологій головною дійовою особою є студент, освіта набуває особистісно-орієнтованого характеру, який має наступні риси:

- 1) Проектування навчального процесу є предметом сумісної діяльності викладача і студента;
- 2) Навчальний процес набуває вигляду дослідження, пошуку, навчальної гри, що стають джерелом досвіду;

3) Змінюються функції міжособистісного спілкування між викладачем і студентом: педагог стає одним із багатьох джерел інформації;

4) Розвиток "Я" - концепції суб'єктів навчальної діяльності йде через усвідомлення цілісної життєдіяльності, що передає імітаційно-рольове відтворення життєвих ролей і ситуацій, конструювання і організацію навчального матеріалу у такий спосіб, щоб студент міг самостійно вибрати зміст, форму і вид навчально-пізнавальної діяльності та засоби самоконтролю [4].

Отже, інновації у вищій школі передбачають: 1) організацію науково-дослідницьких та навчально-методичних робіт з проблем професійної освіти; 2) вивчення, узагальнення та поширення кращого вітчизняного, європейського та світового досвіду в цій сфері; 3) організацію і проведення конференцій, семінарів, круглих столів, тренінгових курсів з інноваційних методик викладання дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркова Л.В. Класифікація інновацій в освіті / Л. В. Буркова // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – № 4. – С. 18–24.

2. Інноваційна модель організації навчального процесу в інститутах післядипломної освіти: науково-методичний посібник / За наук. ред. Ващенко Л. М. – К. : Педагогічні думка, 2012. – 140 с.

3. Самсонова О. В. Впровадження інновацій в систему вищої освіти / О. В. Самсонова // Інноваційні технології в навчальному процесі : шляхи оптимізації викладання дисциплін "Українська мова (за професійним спрямуванням)": Матер. дистанційної семінару-наради зав. каф. укр. мови вищих мед. та фармацевтичних закладів України (17-27 квітня 2012 р., м. Харків – м. Івано-Франківськ). – Х. : Вид-во НфаУ, 2012. – С. 61–67.

4. Туркот Т. І. Технологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 516 с.